

VIJFENTWINTIGSTE ZONDAG DOOR HET JAAR

Wijsheid 2:12-17
Marcus 9:30-37

Bennekom 2012

Het is heel ongewoon, dat een ongelovig mens aan het woord komt in de liturgie van de zondag. Normaal horen we in de eerste lezing een verhaal uit de Thora of een uitspraken van Jesaja, Jeremia of van een van de andere profeten. Maar vandaag: de stem van een niet-gelovige, een spotter zelfs, die iedere vorm van religie minacht. In de bijbel komen dergelijke mensen wel vaker voor, maar - bij mijn weten - in een kerkdienst zelden of nooit. Vandaag worden zijn woorden blasfemisch, nu ze lijken te slaan op de kruisdood, die Jezus zelf in het evangelie voorzegt.

Die eerste lezing is genomen uit het boek Wijsheid. Een geschrift, dat niet lang vóór ons onze jaartelling in Egypte in de joodse gemeenschap ontstaan is. Het belachelijk maken en het neerhalen van de godsdienst is dus niet van vandaag of gisteren. Het is zo oud als de mensheid. En ook wij - in de westerse wereld van de 21ste eeuw - kunnen daar van meepraten.

In de ogen heel wat van onze tijdgenoten loopt een gelovig mens van nu jaren achter. Zo iemand hoort eigenlijk niet meer thuis in deze maatschappij. Hij of zij houdt zich maar beter stil. Liever niet te veel zichtbare tekenen dragen als een keppeltje, een kruisje of een hoofddoek. Weg met het ritueel slachten. Besnijdenis van joodse en islamitische jongentjes zou verboden moeten worden, en verder doe je maar aan godsdienst in je binnenkamer achter de voordeur! Met als argument een verkeerd verstaan van de scheiding tussen kerk en staat. Met dat verkeerde argument is ook het elkaar een hand geven schijnbaar verplicht.

De rollen zijn 180° omgedraaid. Was het vroeger normaal om belijdend lid te zijn van een kerk, en waren echte atheïsten uitzondering op de regel, nu is de uitdrukking: ik ben katholiek opgevoed iets vanzelfsprekends en iedereen begrijpt onmiddellijk: hij/zij doet er niks meer aan. Ga je echter zondags naar de kerk – zeker als je nog jong bent en in de kracht van je leven, dan heb je een probleem: leg me dat in hemelsnaam eens uit! klinkt het, uitgesproken of niet.

Liever dan nagaan hoe het zover is kunnen komen, wil ik vandaag een ogenblik stilstaan bij waar m.i. de wortels liggen van authentieke religieuze gevoelens en de oorsprong van de religie zelf.

We kennen allemaal – hoop ik - momenten uit onze eigen geschiedenis, waarop de alledaagse dingen, ja het leven zelf, hun vanzelfsprekendheid verloren hebben. Je ziet bijvoorbeeld een boom, een dier, een zondagondergang...verwonderd, ja, je staat verbijsterd, als was het de eerste keer, dat je zo iets zag. De werkelijkheid komt je plotseling voor...als totaal vreemd. De mens, die je liefhebt blijkt een mysterie, je eigen bestaan, je eigen lijf, je bewustzijn: een onverklaarbaar fenomeen. Vanwaar? Vanwaar is dit alles? Vanwaar?

Waarom bestaat al wat is ... en zou het Niets niet veel logischer geweest zijn? Deze vraag is de moeder van alle vragen.

Wie werkelijk zo intens over de rand van het bestaan heeft gekeken, al is het maar één moment... wie de peilloze diepte van dit mysterie aan de lijve heeft ervaren, is – minstens voor een klein ogenblikje – is met stomheid geslagen. Hij of zij weet van binnenuit: dit mysterie kan nooit in der eeuwigheid tot op de bodem ontrafeld worden door de mens. De mens maakt immers zelf deel uit van dit wonder.

In dat verheven moment van diepe existentiële verwondering zoeken we naar een woord, dat die beleving samenvat. Sommigen noemen stamelend deze afgrond: Mysterie, Geheim van het bestaan, Onuitsprekelijke, God, Allah, JHWH. Anderen, vooral gelovige mystici, doen er vaak – veel zeggend - het zwijgen toe.

Deze ervaren afgrond, deze peilloze diepte, is de baarmoeder van alle godsdiensten. Maar niet alleen van de religie. Hier, uit deze geheime bron ontspruit ook alle kunst, zeker alle Kunst met een hoofdletter K. Alle religieuze Kunst of het nu muziek is van Johan Sebastiaan Bach of het Gregoriaans van de katholieke kerk, of schilderijen van Jan van Eyk, van Rembrandt, van Vincent van Gogh of van Chagall, alle kunst, zelfs de profane, vindt zijn oorsprong in deze verwondering. De verwondering over mijn eigen – toevallige - bestaan. U begrijpt, dat ook alle wetenschap en alle filosofie voortkomt uit precies diezelfde ervaring van mysterie. Ook voor echte wetenschappers is er niets vanzelfsprekend.

Zojuist maakte ik – stilzwijgend – een overstap van 'Mysterie van het Bestaan' naar 'God'. In de Joodse traditie en in de traditie waarin wij zijn opgegroeid, wordt dat 'Mysterie' aangesproken als een 'Gij', een 'U'. Het wordt geacht:

ons te horen... als had het oren;
ons toe te spreken en te roepen... als had het een stem;
ons lief te hebben... als had het een kloppend hart.

Die overgang van 'Mysterie' naar 'Gij', naar 'U', die ons hoort en lief heeft, is echter een gigantische stap. Een akte van geloof. Een stap waarvan we - soms even - mogen voelen, dat het ons goed doet, dat we ons geborgen mogen weten, beschermd, veilig in zijn handen.

Beeldspraak! roept de waanwijze, de ongelovige; Mystiek! corrigeert de gelovige.

Wanneer wij 's zondags hier samenkomen, is dat om die Gij te zoeken, te danken, te aanbidden en om ons vol vertrouwen aan Hem toe te wijden: uw wil geschiede...

Het allerkleinste woordje van onze taal: 'U' (of 'Gij') omvat het allergrootste mysterie. Dat kleine 'GIJ', het wordt ons letterlijk in de mond gelegd, die grootste en troostrijkste schat van de Christelijke traditie, uit de erfenis van Israel. Ons geschonken als Bron van hoop.

Het eerbiedig uitspreken van dit allerliefste kleinood,

GIJ

Dat is wat wij hier doen
In tastend geloof
Steunend op eigen ervaring
Voortgaande op de weg
Die ons vanouds is overgeleverd.